

גבעת-חיים

עלון פנימי

הקיבוץ המאוחד

עלון מס. 1004

יום ד', י' בחמוץ השל"ג
6 ביולי 1973

תגובות לתגובות

לרשימתה של תרצה

אודה על האמת הגובתה של תרצה לא הפתיעה אותי. הייתי בטוח כמעט שהיא תמחה בקורת ביומן אקרב השאלות והתשובות וכי הטון יהיה פסקני והחלטי. טון כזה יש בן כדי לקטול כל נבט של רצון טוב ונכונות לקשב הדדי. אפשר לצפות מראש כי על המצב של ניתוק בין המזכירות והציבור בנושאים מסויימים, הנמשך כבר שנים, אין מתגברים בערב אחד. אי ההבנות הן מצד השואלים והן מצד המשיבים היו צפויות, מכיוון שבהזדמנויות רבות אחרות, שאלו אותן שאלות והושבו אותן תשובות, פחות או יותר.

מטרת הערב הזה הייתה לספק אינפורמציה ולהעלות נושאים לסדר היום של הציבור והמסגרת דוח ביניהם גם נושאים נשכחים. המטרה הראשונה הושגה באופן חלקי מאד. המטרה השנייה הושגה במידה רבה. כמה מן הנושאים הללו עומדים לעלות לדיון במזכירות. כמו כן נפתח במזכירות דיון חברתי-כללי שבו עלו ויעלו נושאים נוספים שהועלו בערב השאלות והתשובות. אינני בא להצטדק ולסנגר. הדיון בנושאים הללו הוכנן כבר מזמן והיה מתבצע גם ללא הערב שעליו יצא קצפה של תרצה.

מה שאותי מעניין זה לא רק האם צילי עסקיד זה או אחר ענה תשובה מספקת או לא ולא גם הקשר שייחודי או לא ייווצר מחדש בין המוסדות והציבור והפעולה השוטפת. במצב כמות שהוא היום אין ערך גם לתשובות טובות, כי כולם צריכים לעבוד ביעד. במצב הערנות הציבורית של היום אני סקפטי מאד לגבי העבודה ביעד. אינני מקבל את הגישה של אי-אמון וחוסר אמון הבא להצדיק אי פעילות ציבורית. אם הציבור רוצה הוא יכול להעביר הרבה דברים במשק. נדמה לי שיש לא מעט נוחיות במצב הקיים, כאשר העול נזרק על קבריה לא גדולה יחסית ויש גם על מי להתלונן. בעניין זה אינני מדבר על תרצה עצמה, פעילותה ונכונותה ידועים לי, אלא על רבים שהיא שימשה להם פה. גם אני שמעתי תגובות חבריים.

לליקויי הערב גרסה גם העובדה שכמה שאלות נשאלו מבלי שידענו עליהן מראש ואי-אפשר היה להכין תשובה. אילו הייתי דוחה את הערב בגלל אי יכולתם של כמה מחברי המזכירות להשתתף בו הוא היה נדחה לזמן רב. רציתי להתחיל במסורת חדשה מוקדם ככל האפשר. כאשר מתחילים לדחות אין לדבר סוף. בייחוד כאשר העומס הוא רב וכל ענין שורד מסדר היום מאפשר לנשום קצת.

נראה לי שיש להמשיך בערבי שאלות ותשובות, אך לא להקדיש להם ערבים שלמים. השאלות והתשובות צריכות להיות חלק מ"צוותא" או מעתון חי. אם השואלים יבינו שלא על כל שאלה יש תשובה מידית (ואפילו תשובה בכלל) וכי יש דברים שאיננו שולטים עליהם ואם המשיבים ידעו שלפניהם מוסר של קבע - יש סיכוי שערבי שאלות ותשובות יתרמו לשיפור בכל החומים. וגם כחומר ההקשבה ההדדית והסובלנות.

למאמרו של יריב

כאשר אמרתי שבחינה מסויימת דומה "גח" למפעל איזורי שאיננו שולטים עליו החכוונתי לחאר מצב עובדתי ולא מצב רצוי. מצב זה אינו ניתן לשינוי כמחי יד, מחמת גורמים אוניקסיביים המצויים כמכשולים בדרך של כל מי שחפץ להגשים דבר מה.

אינני סבור שיש להסתחר מאחורי גורמים אוניקסיביים ולשבת כחיבור ידים. אבל אי אפשר להתעלם מהם. תיקונו של מצב לקוי או מעוות, אינו בא בדרך כלל באמצעות תוכחות נועמות כשערים והטפות מוסר אלא כעבודה קונסטרוקטיבית ארוכה ומייגעת. גם מהפיכת דורשת לפניה ואחרונה. עבודה כזו. אין תיקון המצב "גח" יוצא מהכלל שהלדעתי. הלהט הוא חשוב וטוב כאשר הוא מתלווה לנושא אנושי מגשים. בהיעדר הנושא נשאר הלהט כחלוי באוויר.

אני מודע לעוצמת ממדי המכשולים העומדים בדרךנו בהפיכת "גח" למפעל חמוסס. ברובן לפחות על עבודה עצמית. בנוסף לגורמים האוניקסיביים שהזכרתי (השונות עם האיחוד וכל הנובע ממנו לגבי תיאום עמדות ומאמץ משותף) יש גם גורמים סובייקטיביים משלנו וגם עליהם קשה להתגבר מבלי להשאיר אדמה חרוכה. כחוצאה מן המודעה שלג לעוצמת וממדי המכשולים הללו עולים בי לא פעם תהודים קודרים לגבי עתידו של "גח" כמפעל קיבוצי.

ומפעל שלנו. ידוע לי שיש לי שותפים במשק להרהורים אלה. יומן המשק אינו המקום המתאים לפרסם אותם ברכים. אני מניח ומקווה שבקרוב חיווצר הסיטואציה שאפשר יהיה לדבר על עתיד המפעל וחלקנו בחוכו. אני אומר את דברי לא מתוך כוונה רק להשאיר מועקה בלב השומעים ולא מתוך כוונה לדרוש ולהניע לצמצם העבודה השכירה ב"גח" כצעד ראשון, צעד כזה, מכל מקום, עשוי להתבצע חוץ מספר חודשים, אם וכאשר נחליט על היסוד על ענף הירקות ב"גח" - כולו או רובו.

בין הגורמים הסוביקטיביים המדועים מאתנו לנוע בדרך הנכונה ב"גח" מצויים "לימח" והפעל היחסי בין צורכי המשק ונכונות החברים. קשה לי להכין כיצד יריב שחמך בזמנו, לפי מיטב זכרוני, בהתלהבות בהקמת "לימח" אינו רואה את הקשר בין הדברים, וכיצד מתיישבת תמיכתו זו העקרונית והקונקרטיה הנמרצת במאבקו לחיסול העבודה השכירה ב"גח". ענין העבודה השכירה ב"גח" מרוכזת בייצור עצמו. לשם כמעט ואין החברים הצעירים שלנו מוכנים ללכת.

ועתה לענין ההשוואה בין בית הספר המשותף לבין "גח". בית-הספר הוקם על כחפי חבורה גדולה של מחנכים שנחפסה לרעיון. עד כמה שידוע לי הוקם שם מפעל קיבוצי יפה. הדרך של היווצרות נושא אנושי היא דרך המלך לחיסול או צימצום מהותי של העבודה השכירה ב"גח". חיסול מחלקת הירקות, עם כל חשיבותה, היא משקית מבחינה זו. ואם כבר נגענו בכיתה-הספר המשותף יש לומר דבר נוסף: אנו מעסיקים שכירים לא רק ב"גח", אלא גם בעבודות המוניות מחאימות, בעישוב כותנה. נראה לי שנית ספר משותף יכול להשתלם יפה במאמץ לחיסול או צימצום העבודה השכירה בעישוב הכותנה. לא רק מרכזי המשק ומרכזי העבודה צריכים להיות פעילים בנידון. יש מקום גם ליוזמה מבפנים - של חלמידים, מורים ומחנכים. נראה לי כי יוזמה כזו הבאה מן השטח, יש ערך חינוכי לא פחות מאשר בכל מקצוע שנלמד ובכל שיחה שתקיים ב"חוף הכרמל".

אח כל הדברים הללו אינני אומר מתוך רצון לתנצח עם יריב. פולמוס לשמו, בניגוד לשנים עברו. שוב אינו גורם לי הנאה, אני רק מבקש שחשבוני נפש נוקב ייעשה על ידי כולם וגם על ידי יריב. לצערי אני צריך לעשות זאת ביומן כי צינורות החקשורת הישירים בין יריב לביני נסתתמו בשנים האחרונות, ואין זה משנה באשמת מי. אני מציע ליריב דרך שונה מזו שהוא רומז עליה בסוף רשימתו. אפשר ואולי אף רצוי להיות פסימי, אבל רק כאשר מתלווה לו נכונות להסוה כחף - הוא בונה ולא הורס. הפסימיזם הקונסטרוקטיבי בנה הרבה דברים בארץ הזאת ויש בו גם כדי לחלץ את עצמנו מן הביצה של העבודה השכירה ב"גח". כאשר בכל פנים עולה לבדו זועק ומזעיק אחר על הכמה - אין כל התקדמות. רק הזעקה נשארת זמן מה בחלל האויר ולאחר מכן גוועת. יש מה לעשות ואפשר לעשות אם משתתפים במאמץ כולל. חיסול העבודה השכירה ב"גח" לא יימשך שנה או שנתיים. גם בגן-שמואל זה נמשך שש עד שבע שנים. למדתי זאת מן החברים שעשו שם את המלאכה. אצלנו התנאים קשים יותר כאשר הכתף רחבה יש אפשרות להזיז דברים ואפילו לעמוד במפולת אם וכאשר תקרה ולצאת ממנה שלמים וחזקים יותר.

אורי יזהר

בתזכירות

מהישיבה ב-29 ביוני

ע ב ו ד ה כ ה ו'ל

אמיר אסף פנה למזכירות בבקשה לאפשר לו לצאת לשחי שנת עבודה במכון מחקר לטכנולוגיה-גית מזון בונצואלה יחד עם המשפחה. כל חברי המזכירות שהשתתפו בדיון הביעו את התנגדותם לאור מצבנו ב"גח" ובעיות כוח אדם במשק. סוכם להמשיך במהלכי הדברות עם אמיר ולסכם בישיבה הבאה. הנושא יעלה לדיון באסיפה קרו-בה וכה יוסבר הרקע לבקשה וכן יפורטו הנימוקים להתנגדות המזכירות.

עבודתו של יובל נהרי בשנה הבאה

יובל מתכנן זה מספר חודשים לעבוד ברפת בשנת השל"ד. הענין היה נראה כמסוכם עם בית-הספר המשותף. בינתיים התברר כי ביה"ס הועיד את יובל לריכוז צוות מורי הביולוגיה לריכוז המעבדה ולטיפול במכשירים חדשים ויקרים. מנהל ביה"ס - פנחס אגמון ממעגן-מיכאל השתתף בישיבת המזכירות והסביר את עמדת בית-הספר. המזכירות נשארה בדעתה שעל יובל לעבוד ברפת בחש"ד, בגלל המצב הקשה של הצוות בענף. שני הצדדים הסכימו שעל מורים בכיה"ס לחזור מדי פעם לשנת עבודה בבית-החילוקי הדעות היו על המועד. סוכם -

שהמזכירות ולהנהלה המורחבת של ביה"ס בחביבי לשחרר את יובל בשנת השל"ד. במקרה וכל צד ישאר בעמדתו יהיה צורך להקים ועדה ערעורית שתפסוק.

ח ד ר ה ע ב ו ד ה של אסתר שרון

בעקבות השאילתא של גיורא מגל באסיפה שמעה המזכירות את הסבריה של ענת לב וסיכמה להשאיר את המצב הקיים. ההסברים יינתנו גם באסיפה.

ב י ת ש י מ ו ש צ י ב ו ר י (השוכה לשאלתו של פרננדו בערב השאלות)

סוכם לשפץ את בית השימוש הצמוד לבנין מחסן הילדים. ריחוקו מחדר האוכל הוא כ-30 מטר. יחליפו נו אסלות ויסדרו חרטינה וריים. השיפוץ יעלה כ-1500 עד 2000 ל"י. השיפוץ הוכנס כבר לתכנית העבודה. השאלה היחידה שנותרה פתוחה היא מתי יגיעו לשם, כי העוסקים בעבודות כאלה צריכים לסיים את השיפוצים כשיכון החברים ולהמשיך בעבודת בית-הספר.

לקראת האסיפה הבאה

הקמה מועצת משק

החקיימו דיונים בנושא במזכירות ובמוע-
צת החברה. מורגש חטרוננו של מוסד ציבורי
רחב יחסית שיעסוק בענייני משק חשובים.
ההצעה המוגשת לאסיפה היא - הקמת מוסד בן
25 חברים בערך, שבו נכללים חברי המזכירות
נציגי הסקטורים במשק, בחינוך, בחברה
ובשירותים וכן נבחרים מן הציבור. כן מוצע
שלמועצה הזאת תהיה נשיאות בת שלושה חברים
שהפעיל אותה ולהיה מוקד עצמאי של יוזמה.

חיוב חברי משק עבור נזקים שגרמו בנסילה
רכוש משק ללא אישור.

במשך שנים מלווה אותנו החופעה של
נסילה רכוש המשק על ידי חברים ללא אישור.
לבד מן הפגם המוסרי שבעניין יש בו גם,
לעתים, הפרעה רצינית לחהליכי עבודה. כמו
כן אנו עדים לעתים לגרימת נזק במחכוון
לרכוש המשק. המזכירות נהגה עד כה לחייב
בסכומי כסף את החברים שנטלו מרכוש המשק
או שגרמו נזק במחכוון. היו חברים שערערו
על זכותה של המזכירות לעשות כן. משום כך
הובא הנושא למועצת החברה. מועצת החברה
מזיעה לאסיפה להסמיך את המזכירות לחייב
חברים שנטלו מרכוש המשק ללא אישור או
גרמו נזק במחכוון. לפי הצעה זו תטיל
האסיפה על המזכירות לשקול כל מקרה לגופו
ולהחליט כיצד או באיזו סכום לחייב את
החבר.

מחסן הכגדים לחברים בלבד

בעקבות ההודעה ביומן האומרת שהאספקה
הקטנה מיועדת לשירות החברים בלבד, מוסיפה
המזכירות שאותו הדין חל גם על מחסן הכג-
דים. המחסן משיג עבור החבר סחורה כמחירים
נמוכים שלעתים פחותים אף מהמחיר הנומינלי
של הקנייה.

אירוח ילדים בחופש

עם תחילת החופש הגדול מגיעים ילדים
רבים להתארח אצלנו. מוזכר בזה לציבור כי
זמן האירות המקובל הוא שבוע. כל מי שמחכ-
וון לארץ זמן רב יותר יפנה למזכיר לקבלת
אישור.

הבחירות למשמרת הצעירה של מפלגת העבודה

הבחירות הללו הן למוסדות הפנימיים
של המשמרת הצעירה. הקיבוץ המאוחד כולו
מהווה סניף של המשמרת וכל משק הוא כעין
סניף משנה. אנחנו בוחרים את נציגינו
למועצת סניף הקבה"מ. הבחירה מתבצעת
באמצעות מחיקת שמות מעל פתק ותחיתה בספרי
הבוחרים. החתימות הללו מהוות הוכחה
שמספר מסויים של אנשים הצביע. חלוקת
המנדטים כמוסדות המשמרת הצעירה נעשית
בין הסניפים לפי ההצבעה בפועל בכל סניף.
אי לכך כל החתימות הללו מועברות למרכז
ונסדרות. ככל שהגדול ההצבעה בפועל כן יגדל
כוחו של הקיבוץ במשמרת הצעירה ובעקיפין
במפלגה כולה.

הקלפי יהיה פתוח ממוצאי שבת 7/7
בשעה 18.00 ועד יום א' 8/7 בערב בחדר
האוכל בשעות הארוחה.

מועמדינו הם: אורי אריאלי, ראובן אהר,
גיורא מגל, יהודה קליין.

ב ו א ו ל ה צ ב י ע

ע ר ב ק י ש ו ר ב י נ א מ נ ו י ו ת

יחקיים אצלנו בחדר האוכל ביום ו' 8/7
בשעה 9.30 בערב.

ישתחפו:

המשוררים: אמיר גלבוץ, שלמה טנאי, ע.הלל,
משה בן-שואל, בת-שבע שריף.

המוסיקאית - נורית הירש.

הצייר - דודו גרשטיין.

זהו ערב של נסיון לקישור בין אמנויות
שונות. המשוררים יקראו משיריהם ובאותו
זמן יאחר הצייר נושאים שונים בחשפעת
השירים. נורית הירש חתן רקע מוסיקלי.
הקהל יוכל להתערב במהלך הערב, להציג שאלות
ולעורר בעיות. הערב יונחה על ידי בת-שבע
שריף.

בת-שבע שריף היא מרכזת קבוצת נוער
שוחר ספרות, מעיירות הפיתוח הנמצאת אצלנו
עזה במחנה עבודה. הערב נערך עבור הקבוצה
שלה ועבור המשק כולו.

שפירא

הופעתו הנאה של הצוצרן

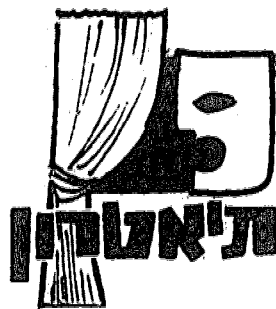
קטע ממאמר בקורה ב"משא"
על קונצרט האנסמבל הקאמרי
בחל-אביב.

"יש לציין את הופעתו הנאה של הצוצרן הצעיר הנני פ ר י ד מן שהתמודד עם
אחד האתגרים הקשים ביותר של כל הצוצרן מנוסה, ועמד בו בהצלחה. אמנם נגינתו נשחחקה
בפרק האחרון מרוב התרגשות, אולם כאן הוכיח גארי ברטיני את כוחו לא רק כמנצח אלא
כמדריך המחזיר את הכסחון העצמי לנגניו הוא חזר על הקטע והפעם השתלב בו פרידמן
בנגינה מסוגנת ונקיה ביותר, דבר נדיר בחחוט כלי הנשיפה ממכתח על בימוחינו".

חיקון טעות

בשבוע שעבר התפרסמה ושימה של פוריה על
הגיל הרך - ולא נכתב במפורש, כי
קבוצת המטפלות שחגש עם ד"ר פלד
לא תהיה פתוחה לכל דיכמין, אלא רק
לאותן מטפלות קבועות.

על ה -

וכל שאר ההופעות באולם שרת
סיכום העונה

כל עוד אין מיזוג אויר באולם בית שרת, עונת המופעים היא קצרה. היא מחלילה באמצע אוקטובר ומסתיימת באמצע יוני, הפעם ראינו 21 מופעים לעומת 18 לפני שנה.

נדמה לי שהצלחתנו הגדולה בכך מה הצלחנו למנוע מלהופיע אצלנו וכשלונו הגדול הוא במה שלא הצלחנו להביא אל במחנו חרף כל המאמצים שהשקענו בכך. למרות הלחצים המרובים מצד חלק מן הקהל האיזורי לא הבאנו אף מופע, מאותם הרבים שמצטיינים ברמתם הנמוכה בסגנון הזול ובביצוע הגרוע. מן הצד השני עלינו להודות בכשלונו בנסיונו להביא מופעים רציניים וטובים גם יחד. הזמנו בין היתר מן "הבימה": "בקץ הימים", "הכנסת כלה" ובתיאטרון הקאמרי: "השפעת קרני גמא", ו"אלופי העונה" ו"יעקובסון וליידנטאל" וכל אלה לא הגיעו, חלקם באשמת התיאטרונים וחלקם באשמתנו, כלומר בגלל מיעוט הקהל. לא נרחענו מהפסדים כספיים כמו מפני הבושה של אולם ריק וביטלנו כל מופע שלא הובטח קהל לפחות לחצי ממספר המקומות באולם. רק במקרה אחד לא יכולנו לבטל והיה זה בפתחת העונה כאשר הקונצרט המצויין של החזמורת הסימפונית של "קול ישראל" עם הסולן הכנר דוידוביץ' מארה"ב התקיים לפני קהל של 300 איש בערך כיוון שהיה זה שידור רדיו חי מחוץ האולם שאי אפשר היה לבטלו.

ואם כבר מדובר במופעים, אותם לא ראינו, אין לשכוח שעל במה בית שרת התקיימו השנה ארבע הצגות לילדים מטעם המועצה האיזורית. היו אלה הצגות מצויינות כבימויה של אורנה פורת ובביצוע של לחקה שעובדת בהדרכתה ובפיקוחו של משרד החינוך. הצגות אלו התקיימו בשעות שלפני הצהריים והיו מיועדות לתלמידי בית ספר בלבד וחלק מילדינו כמובן נהנה מהן. כמו כן לא יכולנו לשמוע קונצרט של מוסיקת ג'ז בניצוחו והסכרתו של מל קלר לתלמידי בית הספר החיכון האיזורי - מאותה הסיבה.

מדוע לא זכינו ליותר מ-21 מופעים? הרי אפשר לקיים מופע בכל שבוע ופירוש הדבר יותר מ-40 מופעים ב-10 חודשים.

בכל אחד מחמשה החגים הגדולים אותם אנו מקיימים באולם בית שרת אנו מונעים כמ שך שבועיים לפחות כל אפשרות של מופע מבחוץ בגלל החזרות לפני החג והנקיון וסידור יסודי מחדש של כל מקומות הישיבה אחרי החג. וגם החזרות של הכובטרון מנעו, בנוסף לחגים הרפעה על הבמה. ואחרי כל אלה לא ניתן חמיד להשיג הופעה מהחוץ למתי שהיינו רוצים לקבל אותה.

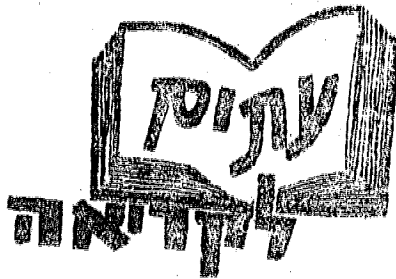
אז, בכל זאת ראינו ושמענו? תחילה - חמישה מופעים שלא היו לקהל מבחוץ ורק חברי המשק חזו בהם ללא חשלום וללא כרטיסים:

להקה מחול בינקיבוציה - חמורת חזרות על במה בית שרת.
"הכוכבים פורחים בלילה" כנ"ל
הכובטרון של גבעת-חיים כנ"ל

וכן שני מופעים על חשבון וועדת התרבות שלנו: "משלנו" קטעים מחוץ יצירות של סופרים חברי קיבוצים.
קונצרט של תזמורת הקאמרית הקיבוצית.

לכל יתר המופעים הכניסה היחה בחשלום והקהל היה מהאיזור כולו בנוסף לחברים שלנו. אחרי שכבר התנצלונו והסברנו מדוע לא הצלחנו להביא הצגות רציניות וטובות ומדוע השירה העליזה והבידור הקל שולטים בחלק גדול מהמופעים, נראיה לנו בסיכום השיחה של ההופעות כלל לא כל כך רעה. בהצגות תיאטרון בלטו: "חפץ" (תיאטרון חיפה), "צוראתו של כלב" (הבימה) ו"סטוס קוו ואדיס" (תיאטרון חיפה בימה 2). שני הקונצרטים (חזמורת קול ישראל והתזמורת הקיבוצית) הפגינו רמה מוסיקלית גבוהה. שתי להקות ריקוד ("בת-שבע" והמחול הבינקיבוצי) היו מהנות ביותר. שירי עם שמענו מהלהקות של נעמי שמר ומהלהקות הקיבוציות "ניחוחי חציר" ואת השיר המודרני והג'ז מה"פלטריס" (רפחות טוב מההופעה "הטוב הרע והנערה"). כמובן הכל גם חלוי בטעם האישי של כל אחד. בכל זאת היו לפחות שתי הופעות מהן התלהכנו כולנו: מלהקת הפולקלור היוגוס-לביה "קולו" ומשירתה של אסתר עופרים.

אין הבדל גדול בטעם בין הקהל של ישובי הסביבה ובין הקהל שלנו. המופעים אליהם אנו נרשמים בהמונינו גם הקהל מהסביבה נהנה בהמוניו. כתוצאה מכך אזלו הכרטיסים ב-12 מופעים (מ-16 בסך הכל) ולעומת זאת סימנו 4 מופעים בהפסדים. טרם סיכמנו כספית את העונה. במידה וישאר רווח כלשהו הוא צריך לעמוד, לדעתי, לרשות וועדת התרבות לשם הזמנת מופעים נוספים ללא חשלום וללא כרטיסים עבור חברינו. בנוסף לכך עלינו להפריש סכום לקראת העונה הכאה כסובסידיה לשם הוזלת מחירי הכרטיסים לחברים שלנו. - ואשר להצגות רציניות: למרות יחרונו העצומים של אולם בית שרת עלינו לחדש הרשמות ונסיעות לחל-אביב להצגות כאלה שאיננו מצליחים להביא אלינו.

ה ס פ ר י ם

מ ד ף

לאחרונה הופיע מספר די גדול של יצירות של ספרות ישראלית מקורית בשוק הספרים בארץ והגיע גם לספריתנו. מכל אלה אני רוצה הפעם דק על שניים לעמוד: על ספרה של שולמית הראבן - "עיר ומים רבים" וספרו של יהושע קנז - "האשה הגדולה מהחלומות". אודה כי עבודתיה של שולמית הראבן הקודמות, הן המאמרים והן הסיפורים, שהודפסו בכתבי עת שונים, לא עוררו בי ענין רב. לכן גם הייתי מופתעת לטובה מספרה האחרון אשר לדעתי הוא הספר הטוב ביותר שנכתב עד כה על העיר ירושלים. בפרט מצטיין החלק הראשון של הספר בזקופה המנדט עד פרוץ המאורעות ערב מלחמת השיחור. כיאה לספרות יפה שזר בתיאור של האוירה הכללית וחי החברה בה דרך מספר גיבורים אשר במרכז עומדת משפחת אמריליו (עדה ספרדית) המיוחסת ובתם שרה. אני מדגישה את העדה כי טבעיות מעמדה הרם של המשפחה הזו מזכירה ומסבירה לנו כי הפער העדתי כיום הינו פער מעמדי בעצם. זו דק הערה דרך אגב. אינני מתכוונת בהזדמנות זו לגלוש לפובליציסטיקה ולטפל בבעיות חברתיות של העדה.

לפנינו ספר בעל ערכים אמנותיים אשר בו מעוצבות דמויות ומחואר הווי חיים, אמנם רחוק ממציארת חיינו כיום ובכל זאת משכנע בטבעיות שלו. לא דק משפחת אמריליו ומשפחת פרופסור ברזל, עולה מגרמניה, ואף הצברית קשורים בקשרי ידידות, אך אליהם מחלוצים בני-קורים הידידותיים משפחת סובחי בני וגם ערבים אחרים. לשרה אמריליו שהיא גיבורת הספר, הרפתקה אהבים עם צעיר ערבי ואין מוצאו מודגש כלל כבעיה. עוזרת הבית הערבית היא כאילו אם הבית המשרתת בוקאס" שפירושה ביישול שפירושה שובע, נמצאת יום יומיים בשבוע אצל בני משפחתה בכפר השילוח. משם היא מביאה כל מיני מזונות בטעם ערבי, שכל בני הבית האמיד הזה להוטים אחריהם והעיקר לסבא אמריליו היא מביאה כד מים מעיין השילוח, "שהם בעינינו המים הטובים ביותר בעולם". כאן אנו מרגישים איזו יניקה משותפת משרשי אדמת הארץ הזאת.

סבא אמריליו הוא ראש המשפחה. האב זכי אמריליו נעלם עם איזו אישה וכל החיפושים אחריו עלו בתוהו. את השפעה עובדת היעלמו של האב על שחי הבנות שרה ואחותה עפרה אין המחברת מתארת על ידי חיטוט פסיכולוגיסטי אלא על ידי כמה משפטים מאד ממצים. היא בעצם מתארת מעמד אחד. אחרי חיפושים רבים, בכדי לעלות על עקבותיו של האב, מופיע לבסוף ערבי מלבנון בבית אמריליו ומעורר תקוות שבפי איזו בשורה. אז חיש מהר מתברר כי גם החוט הזה לא יוביל לבילוי מקומו של האב. הבנות המתוחות פורצות בצחוק פרוע וצועקות "אין אבא, אין אבא, אין אבא, אין כלום".

החמונה האחרונה של האידיליה הבינעדחית היא מסיבה גן שאותה עורך בביתו פרופסור ברזל (דקה טיפוסי), שבה משתתפים ידידים מבני העדה הספרדית, ערבים ואנגלים. במרכז המסיבה קונצרט שוברט. המחברת מתארת את אוירת הידידות והאהוה האמיחה השוררים במסיבה הזו. "היתה חרלשיות רוויית אושר שאיננו חוזר" ושמה בפי שרה אמריליו מלים דומות "זה לא יחזור, כל הגן המואר הזה, כל האנשים הנחמדים האלה" ובאמת זה לא חזר כי אחר כך מתחילות המאורעות של טרם קום המדינה. זהו הפרק השני של הספר שאיננו רע גם כן, אך אין בו אותו כוח השיכנוע האמנותי כפי שמצטיין הפרק הראשון.

הספר השני אשר לו הייתי רוצה להקדיש מספר הערות הוא ספרו של יהושע קנז - "האשה הגדולה מן החלומות".

הסופר איננו ידוע כל כך אם כי איננו כבר בין הצעירים ביותר. פוריותו היא אמנם קטנה אך ספרו הראשון "בין החגים", אשר הופיע לפני מספר שנים מצטיין בתיאור נוקב של דמויותיו על רקע המושבה של שנות ה-20 או ה-30. בספרו האחרון "האשה הגדולה מהחלומות" הצליח הסופר, לדעתי, עוד יותר להעמיק עד לשורשי הדברים. הרקע כאן הוא בית אחד דב-קומות באחת הסמטאות של העיר תל-אביב. הבית אינו מצטיין במראה אסטטי ואף לא בנקיון. כך גם חיי האנשים בתוך הבית. ואם פה ושם נראה איזה ניצוץ של אצילות חרי הוא מתגלה כמקסם שוא, אך אין הצלחתו של הסופר נמדדת לפי מנה היופי שהוא מחלק לגיבורי יצירתו, אלא במידה שהוא מצליח לחדור לעומק ולהעניק חיים לדמויותיו.

הבית מאוכלס על ידי מספר זוגות ושני בודדים. בחייהם של שני הזוגות שאותם מבליט הסופר קיימת מערכת יחסי גומלין של משפיל ומושפל. אצל הזוג שטוליק ומלכה, האישה מנצלת את תלותו המינית של בן זוגה בה ומביאה אותו עד טירוף. אצל הזוג השני ציון - הבחור היפה והמאוהב בגרופ הצד נשים בכל הזדמנות, מזלזל באשתו לבנה, מזכיר לה את ילדותה הקשה בכדי להשפיל אותה ומזניח אותה ואת ילדיו.

דומה כאילו מעשה יום יום שאפשר לראות אותו מבלי להיפתח מחונן בעין של סופר, אך תיאורי היחסים האלה אינם שיגרתיים. בעיקר מענין הוא תהליך התפתחותו של ציון משכרוך אהבה עצמו. לאט לאט חודרת להכרתו (באמצעות מקרים חיצוניים) כגון אחת הנערות שאינה נענית במידה מספקת לחיזוריו) ההכרה כי גם הוא כבול לחוקי הטבע ושגם הוא ככל אדם, הולך ומתחלה. הכרה זו הקוראת את קדום אטימותו ומקדח פציעה אחד מילדיו מחזירה אותו לחיק משפחתו.

באמצע
ל הוא
ובים
כה
מופעים
כל אלה
רתענו
חות
כאשר
ולם
השנה
אורנה
יימו
הנה מהן.
ידי
בר
מ שך
יסודי
ס
ים
ברי
פרים
בוצים.
ית.
ו.
וע
ה
הה.
ו
ז
אישי
היוגוס-
הם אנו
1 מופעים
נה.
מופעים
את
דציניות:
להצגות

מהבודדים, אשר גרים בבית הזה, מתאר י. קנז את רוזה העוורת, אשר לה כנראה איזה תפקיד סמלי בניגוד ליחר חלקי הרומן, אשר כתובים בסגנון ריאליסטי מובהק. דמות שניה בודדת הוא הרוק "ההונגרי" שבניגוד לאוירה של סחי וגסות השוררים בבית המשותף הזה, הוא מעוצב כדמות אצילית השואפת ליופי חיצוני ופנימי. ובאומרי למעלה כי ניצוצות האצילות ביצירה זו מחגלים כמקסם שוא לא התכוונתי כי תחת מסווה האצילות מחגלה הכיעור והגסות, אלא שהאצילות מלווה בחוסר חיוניות משועת. "ההונגרי" כפי שמכנה אותו הסופר שואף לידיות, לאהבה שהורה ולעיסוק בעניני רוח. אך שום דבר משאיפותיו אלה אינו מסוגל להגשים. בהיותו פועל בבית חרושת הוא שמח לקראת היום בו יצא לפנסיה בכדי שיוכל לעסוק בעניני רוח. אך כשמגיע המועד הזה מתברר לו שאין הוא יכול להתרכז אף בקריאה ספר רגיל וגעגועיו למקום עבודתו ולאנשים שם מחגברים. איננו מסוגל לקשור קשרים עם אישה ונשאר בלמוד וערירי עד מותו.

זיק של קורת רוח מוצא "ההונגרי" בקשרים עם זוג יוצאי מערב אירופה, רופא ואשתו אשר בביתם הוא מבקר. כאן הוא מוצא תנאי מגורים אסטטיים, עדינות ביחסים בין הבעל והאישה כאילו התגשמות חלומותיו על החיים. אך לאט מתברר כי הזוג האצילי הזה שבביתם כביכול מצא "ההונגרי" את השלווה של אוירה אסטטית ונאורה, אכול פחדים של דדיפה. אין אנו יודעים עד הסוף (והסוף הוא מר כי האנשים מתאבדים) אם ההתנכלויות הם מציאותיים או פרי דמיונם החולני.

חשיבותו של הספר הוא שמבלי מלודרמטי, הוא מרגש ז.א. מצליח לחדור דרך הקרום העבה של אדישותנו ולעורר את חיי הנפש שלנו.

קלרה המאירי

מ ד ב ר י ו של מ ש ה ש ר ת

(לרגל פתיחת התערוכה)

דור של לית ברירה (דברים שהוא אמר בועידת החיילים המשוחררים)

אנו דור של לית ברירה בהיסטוריה היהודית. אנו הולכים לארץ ישראל כחלוצים, מתוך התעוררות הוצון החופשי, מפני שבאנו לידי הכרה שאין לעם העברי ברירה אחרת אלא ללכת לארץ ישראל. אחרת - הוא אבוד, אחרת - הוא יורד לטמיון.

בדרכנו לארץ אנו נושאים את נפשנו לעצמאות גדולה ולשמה. אבל אנו יודעים היטב, כי אין לנו ברירה אלא לבנוחה בכל עת ובכל שעה, אכן על אבן, נדבך על נדבך, להוסיף גרגיר של כוח לגרגיר של כוח וכך לבנוחה. אין לנו ברירה אחרת. לא נפני שאנו מואסים בהישג מהיר וקל של עצמאות מדינית ואומרים כי רק על ידי עלייה והתישבות וצבירת כוח נגיע למטרחנו, אלא מפני שאין לנו ברירה אחרת הלכנו בדרך הקשה הזאת. ולא מפני שיש לנו חשק להיות מסודרים ככל העמים, מפני שזה יותר נוח וזה יותר טוב שתהיה לנו מדינה ותהיה לנו עצמאות ולכן מה טעם שלא נדרוש את הדבר, אלא מפני שאין לנו ברירה. הדבר נצח הוא לנו הכרה חיים, הוא לנו הכרה חקומה. לכן אנו תובעים אותו ונאבקים עליו.

ישראל והמדינות הערביות (דברים בישיבת הכנסת בשנת 1951)

גורל השלום הופקד עכשיו במפורש לשרירות לבם של שליטי הארצות השכנות. יחכן שיש בתוכם שוחרי שלום. כל יד מושטת לשלום מצד אלה חפגוש את ידה של ישראל. יחכן שיש בתוכם זוממי נקם. בפניהם ובפני מזימותיהם נעמוד הכן על המשמר. קרוב לוודאי כי כמה מהם לא רק נושאים את נפשם לחורבנה של ישראל אלא מאמינים באמונה שלמה כי הקשיים הכלכליים שאנו נאבקים אחם, שאינם אלא פרי המשימה ההסטורית שהעמסנו על עצמנו, עתידים להביאנו לידי התמוטטות. לפחות הם מניחים כי המשבר הכלכלי "ירכך" אותנו, אם מותר להשתמש במונח זה במשמעותו הצבאית ויכריחנו לעשות ויתורים. לאלה ייאמר, כי בכל שרשרת הטעויות החמורות והגורליות שנכשל בהם העולם הערבי לגבי דידנו, השרשרת שהחחילה מראשית הופעת הציונות המתגשמת כגורם פעיל על בימת ההסטוריה ושנסתיימה בכשלונו המדינות הערביות במלחמתן נגדנו, שהיה הרע אסון בשביל הארצות הערביות עצמן ובשביל המוני הערבים, עוד לא נפלה מצידם טעות כה גסה המעידה על מידה כה מופלגת של קוצר ראות וחוסר הבנה. עמנו, עם קשה עורף. קשיות ערפו שעמדה לו בדורות אין ספור של סבל ויסורים לא תעזבנו, אלא תעמוד לו ביתר שאת בחקופת הגשמת חקוותו.

ביום א' 8/7 תפחה בבית שרת (חדר העיון)

ת ע ר ו כ ה

ע ל

משה שרת

האיש ופעלו

ליום השנה השמיני לפטירתו

(מתוך ארכיון מרכז התרבות הנושא את שמו)

עם כח-שבע שריף

רשימת השאלות

ש: מה מביא את 25 הצעירים מדימונה לקיבוץ שלנו?
 ת: הבאתי אותם בעצמי. מביא אותם רצונם לקרוא ספרים טובים בצווחא. רצונם להכיר סופרים ולראות בסופרים אנשים יוצרים. הם, הסופרים, מחפשים את המגע עם קוראיהם. חוגגי הספרות אותם אני מארגנת בעיירות הפיתוח הנם מסגרת לפגישות בין הסופרים וקוראיהם.

ש: ומדוע אלינו, לקיבוץ הבאת אותם?
 ת: מלבד האפשרויות לפעילות שישנן כאן רציחה גם לשחזר רעיון פתח, רעיון אידיאליסטי מתקופה שעברה, הוא הרעיון של מיוזג בין חרבות עברית לבין אדמה עברית ועבודה על אדמה עברית.

ש: מי הם הצעירים ומי הוריהם בדימונה?
 ת: אינני מכירה את הוריהם. הצעירים הם מכיחות ששית ושביעית כבתי הספר התיכוניים. כאן במשק יש נערים שבאו מדימונה וגם כאלה מקרית שמונה. בדימונה זה נקרא ביה-ספר חיכון מקיף ע"ש להמן, בקרית שמונה: ביה ספר חיכון מקיף ע"ש דנציגר. הם נרשמו ומשתתפים בחוגים לספרות שמחיימים כבתי ספר אלה בשעות אחרי הצהריים או בערב.

ש: כיצד יצרת את הקשר אליהם?
 ת: יש לי הפקיד רשמי שמקל עלי ליצור את הקשר. אני מפקחת מטעם משרד החינוך על השתלמו-יות בספרות ועל החוגים לספרות. נכון, יזמתי את התוכנית הזאת, להציא אותם בימי החופש הגדול מעיירות הפיתוח ולחיות אתם שבועיים בקיבוץ.

ש: ומדוע מעיירות פיתוח דווקא?
 ת: שם הצעירים הרוצים יותר מכולם בספרות ושם הצעירים הזקוקים יותר מכולם לספרות.

ש: לכמה זמן באתם?
 ת: באנו לשבועיים לעבוד ולהפגש לשיחות. אחרי השבועיים חוזרים הצעירים הביתה אבל אני אעבור לקיבוץ מעין-צבי ושם אפגש עם קבוצה אחרת של תלמידי שישינה ושביעיות. הם יהיו מבית-שאן ומאור עקיבא. עדיין אינני יודעת אם יימצא קיבוץ נוסף שמוכן לקבל קבוצה של צעירים.

ש: האם זה כאן נסיון ראשון?
 ת: נכון, זה נסיון ראשון. תקדים ממש והרבה תלוי בהצלחתו.

ש: וכיצד את מעריכה את המצב אחרי הימים הראשונים?
 ת: מבחינת הצעירים הנסיון כבר הצליח.

ש: כיצד מאורגן היום של הצעירים?
 ת: עליהם לעבוד חצי יום (5 שעות). כולם עובדים בשעות שלפני הצהריים. אחרי הצהריים נחים, קוראים ספרים ומשוחחים בינם לבין עצמם. כולם יודעים איפה אני גרה ומי שרוצה מגיע לחדרי לשוחח אתי. טוב שהבאתי קצת ספרים אתי כי עדיין ההשאלה בספרייה הקריאה של הקיבוץ אינה מסודרת. כמו חמיד גם כאן, הכל תלוי באדם אחר או מתקשרים והוא האדם שמקבל אותנו. אבל אין על מה להתאונן, הכל כאן מסתדר.

ש: איפה אתם גרים, האם יש עוד מבוגר מלבדך?
 ת: לצערי אינני יכולה לגור אתם וגם לא לצאת אתם לעבודה כיוון שבאתי עם שני ילדי הקטנים ועלי לספל בהם. אתנו בא גם מדריך גדנ"ע מדימונה והוא גר אתם, יוצא אתם לעבודה וחי אתם. אשר לשיכון: מסרו לנו את המיבנים הדיקים של פנת האולפן לשעבר, צפונה מבית הספר המקומי. היה שם מצב מוזנח נורא. השקענו עבודה רבה כדי לנקות ולסדר הכל. צילמתי כיצד זה נראה היה כאשר באנו וצילמתי שנית את המצב של עכשיו - אין להכיר!

ש: מה הקשר שלך לאותם התלמידים בחקופת הלימודים?
 ת: אלה אינם שיעורים רגילים. אני עובדת מעיירת פיתוח אחת לשניה ובשעות אחרי הצהריים או בערב אנו נפגשים, יושבים במעגל, שוחים ביחד כוס קפה ומשוחחים על ספרים ועל סופרים.

ש: למה את מחכונת כליל שבת?
 ת: הערב מכוון לחוגי הספרות שלי ולכל חברי המשק ובמיוחד לצעירים. היה נסיון כזה בירושלים שהצליח יפה. יבואו כמה משוררים: אמיר גלבע, שלמה טנאי, משה בן שאול, הציר דודו גרשטיין והמוסיקאית נורית הירש. המשוררים יקראו מיצירותיהם, נורית תנגן ודודו יצייר. הכוונה היא לקרב את הקהל וביחוד את הנוער למשוררים טובים, לציירים טובים ולמוסיקאית טובה וליצור קשר בין מוסיקה, ציור ושירה. הקהל מוזמן להציע נושאים ולהתערב בכל. אני בעצמי סקרנית לדעת איך תתפתח פגישה זאת.